

לעילוי נשמת

מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

מי שנדר להביא קרבן ואינו רוצה לקיים

כופים אותו להביא עד שיאמר רוצה אני

מתחילה אמרו, שדין זה, שהמתרצה לעשות על ידי כפייה נחשב כעושה ברצון, הוא דין מיוחד שהתחדש רק לעניין נודר להביא קרבן, ונלמד מהכתובים "יקריב אותו לרצונו", שהמתרצה על ידי שכופים אותו לקיים, דינו כעושה מרצונו, ורק בזה ובדומה לו, שיש בעשיית הדבר כפרה, נתחדש שהמתרצה על ידי כפייה, נחשב כעושה ברצון, והטעם משום שוודאי התרצה שתהא לו כפרה, אבל בשאר מקומות העושה על ידי כפייה אינו נחשב כעושה ברצון.

ולמסקנה, בכל דבר שמקבל תמורה למעשהו, [כגון בזה, שעל ידי ההקרבה משלם חובו], כשמתרצה על ידי כפייה, הרי הוא כעושה ברצון, ומה שכתבה תורה "יקריב אותו לרצונו", משום שלולא הכתוב היינו סבורים, שאף על פי שנחשב כעושה מרצון, מכל מקום מאחר שנתרצה על ידי כפייה, הקרבן פסול למזבח כזבח רשעים.

גט מעושה

מי שאנסוהו ישראל לתת גט :

- אם העישוי הוא על פי דין, [כגון שהיה מאותם שכופים אותם להוציא את נשותיהם], **הגט כשר**.

- **ואם העישוי שלא על פי דין, הגט פסול**.

מתחילה רצו לומר, שהטעם שהגט המעושה על פי דין כשר, הוא משום שבדבר שיש מצווה לעשותו, כגון גט שחייבוהו חכמים לתת, כשמתרצה על ידי כפייה, נחשב הוא לעושה מרצון, אבל דברים שאינו מצווה לעשות, המתרצה על ידי כפייה, אינו נחשב כעושה ברצון.

אולם למסקנה, גם דבר שאין בו מצווה, המתרצה לעשותו על ידי כפייה, נחשב כעושה ברצון, ובלבד שמקבל תמורה על כך, כגון מי שאנסוהו למכור, שהמכר חל כשמקבל תשלום, ואף לעניין גט, הנותן מחמת שהתרצה על ידי כפייה, מועיל רק כשמקבל תמורה על כך, וכשהעישוי על פי דין, נמצא שכשנותן את הגט, מקיים בכך חובתו, ונפטר ממנה, והרי זה כמקבל תמורה, ולכן נחשב כעושה מרצון, אבל כשהעישוי אינו על פי דין, נמצא שאינו נפטר בגט מחובה המוטלת עליו, ולכן אינו נחשב כעושה מרצון, והגט פסול.

מי שאנסוהו גויים לתת גט :

- אם העישוי שלא על פי דין, דין פשוט הוא שהגט פסול, שהרי אפילו כשישראל אונסים אותו לתת גט, שלא על פי דין, **הגט פסול**.

- ואף כשהעישוי על פי דין, [כלומר שהאיש הזה הוא מאותם שכופים אותם להוציא את נשותיהם], **הגט פסול**. י"א משום שגויים אינם בני עישוי, [כלומר שלא נאמר בהם דין זה, שכופים את ישראל לגרש], ומאחר שכפייתם שלא כדין, אין בגט הזה קיום חובת נתינת גט כפי שחייבו אותו חכמים, ונמצא שהנותן לא מקבל תמורה לגירושין, ואם כן אין להחשיב את מה שהתרצה על ידי כפייה, כעשייה מרצון. וי"א שמעיקר הדין הגט הזה כשר, שהרי חכמים חייבו אותו לגרש את אשתו, וכשיגרש על ידי כפיית הגוי, יקיים את חובתו, ויקבל תמורה לגירושין, ואם כן יש להחשיבו כעושה מרצון, אף על פי שהתרצה בכפייה, ומכל מקום גזרו חכמים שהגט פסול, כדי שלא תלך כל אשה, ותתלה עצמה בגוי, כדי שיכפה את בעלה לגרשה.

י"מ שגט מעושה בגוי פסול, אפילו אם הדיין אמר לו לעשות, והוא אומר למעושה, שהדיין ציווה אותו לעשות.

וי"מ שאם הדיין ציווה לגוי לעשות, והוא אומר למעושה, שהדיין ציווה אותה לעשות כן, הגט כשר.

הכופה אשה להתקדש לו

[וקידש כשאמרה רוצה אני]

לדעת אמימר, דין אשה, שכפו אותה לקבל קידושין, ונתרצית לכך מתוך הכפייה, שווה לדין השדה, כשכפו אדם למכור שדה מסוימת, ומתוך הכפייה נתרצה, [שהאשה המתקדשת מוכרת עצמה למקדש], וכשם שלעניין השדה, הלכה היא שהמכר חל, כך לעניין האשה **הקידושין חלים**.

ולדעת מר בר רב אשי, אף שמעיקר הדין יש לקידושין לחול מהטעם הנ"ל אמרו חכמים מאחר שעשה שלא כהוגן וכפה אותה להתקדש יעשה עמו שלא כהוגן ויפקעו קידושיו.

הפקעת הקידושין על ידי חכמים

בסוגיה זו מבואר, שקידושין שנעשו שלא כהוגן, יש כח ביד חכמים להפקיעם, אף על פי שמהתורה הם חלים. בין כשנעשו בכסף, [שחכמים הפקיעו את הכסף מהיות כסף קידושין, ועשוהו כסף מתנה]. בין כשנעשו הקידושין בביאה, [שחכמים הפקיעו את הביאה מהיות ביאת קידושין ועשו אותה ביאת זנות].

ובמקומות אחרים מבואר, שחכמים הפקיעו קידושין, רק במקום שנעשו הקידושין על דעתם, [שאמר המקדש, "כדת משה וישראל"], מאחר שנעשו על דעתם, והם אינם חפצים בהם, הרי הם בטלים, [והכסף מתנה, והביאה זנות].

וכתבו התוס', שנקטה סוגיה זו [של מקדש אשה בכפייה], שהקידושין בטלים משום שיש כח ביד חכמים להפקיעם, ולא נקטה כבמקומות אחרים, שהקידושין בטלים כי נעשו על דעת חכמים, משום שהמקדש הזה לא עשה כהוגן, ולא קידש על דעת חכמים, ורק משום שיש כח ביד חכמים לבטל את הקידושין, הם בטלים.

ומה שנקטו במקומות אחרים, שהקידושין בטלים משום שנעשו על דעת חכמים, ולא נקטו משום שיש כח ביד חכמים להפקיע קידושין. י"מ שאותם מקומות חולקים על סוגיה זו, ולדעתם הכופה אשה לקדשה, מקודשת לו. וי"מ שאותם מקומות אינם חלוקים על סוגיה זו, אלא שרק כשעשה שלא כהוגן, יש כח ביד חכמים להפקיע קידושיו, אבל כשעשה כהוגן, איו כח להפקיע קידושיו, אלא אם כן נעשו על דעת חכמים.

וי"מ שלעניין קידושי כסף, יש טעם נוסף לכך שחכמים יכולים להפקיע אותם, והוא שקידושי כסף אינם קידושין מהתורה, אלא מדברי חכמים, ומאחר שהם תקנו את הקידושין הללו, הם יכולים להפקיעם, כשסבורים שאין ראוי שיחולו.

אולם רשב"ם דחה פירוש זה, כי קידושי כסף חלים מהתורה, כקידושי שטר וביאה.

דיני מודעא נתבארו בדף מ'.

לתרומות ולהנצחות

לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית